

PROVINCIE UTRECHT

UTRECHTS ACTIEPLAN WEIDEVOGELS

INHOUDSOPGAVE

1. AANLEIDING ACTIEPLAN	5
2. PROBLEMEN WEIDEVOGELBEHEER	8
3 KOSTEN WEIDEVOGELBEHEER	12
4 LEESWIJZER ACTIEPLAN	13
5 DE DEELGEBIEDEN	17
6 LITERATUUR	31

1. AANLEIDING ACTIEPLAN

De aanleiding voor dit Utrechts actieplan weidevogels is tweeledig. De eerste reden is de aanhoudende achteruitgang van de weidevogels in de provincie Utrecht. In 2016 zijn de weidevogels in het agrarische gedeelte van het weidevogelkerngebied geteld. Er bleken circa 1.380 territoria van de grutto aanwezig. Door dit aantal te vergelijken met tellingen uit 2006 en 2009, bleek een achteruitgang van circa 4-5% per jaar. Deze trend is vergelijkbaar met de resultaten in agrarische (grasland)gebieden elders in Nederland.

Er blijkt in de weidevogelreservaten eveneens een neergaande trend van de aantallen grutto's te zijn, zij het minder dramatisch. Geschat wordt dat in de reservaten in 2016 ongeveer 450 paar grutto's broedden (waarvan 300 paar in de Eemlandse reservaten). Een aantal jaar geleden broedden er nog circa 500 paar in de reservaten. Indien de aantallen van de reservaten en het agrarisch kerngebied bij elkaar worden opgeteld, broedden er in 2016 circa 1800 paar grutto's in Utrecht.

In 2012 is de Weidevogelvisie provincie Utrecht vastgesteld (Provincie Utrecht, 2012). Daarin werd geconstateerd dat de middelen voor het weidevogelbeheer te verspreid en niet effectief werden ingezet. Om dat te verbeteren, werden deze middelen alleen nog ingezet in de betere weidevogelgebieden; de zogenaamde weidevogelkerngebieden (zie figuur 1). De belangrijkste Utrechtse weidevogelgebieden liggen in de lagere delen van de provincie, voornamelijk in De Lopikerwaard, Eemland en de Venen. Hier werd getracht zowel de vestiging, het legselbeheer en het opgroeien van de kuikens mogelijk te maken. Deze concentratie van middelen was en is conform wetenschappelijke adviezen. In de weidevogelvisie was de doelstelling duurzaam behoud van 75% van de toenmalige kritische weidevogelpopulatie, waarbij de grutto als gidssoort werd gebruikt. Indien de achteruitgang op dezelfde schaal blijft voortgaan als nu het geval is, gaat de provincie in 2019 onder haar doelstelling van de weidevogelvisie door. Dit is de eerste reden om dit actieplan op te stellen: als we onze doelstelling willen realiseren, moet het beleid aangepast worden.

Maar er is nog een reden waarom dit actieplan is opgesteld. In juni 2015 is in de Tweede Kamer een motie aangenomen, waarin wordt gevraagd om met een landsdekkend voorstel te komen om de instandhouding en het herstel van de weidevogelpopulaties te realiseren. In antwoord op deze motie is toegezegd scenario's uit

te werken met verschillende inrichtings- en beheervormen. Ook in de scenariostudie (Melman & Sierdsema, 2017) is de grutto als leidende soort gebruikt. In de scenariostudie wordt geconstateerd dat er circa 32.000 paar grutto's in Nederland broeden, maar dat het aantal snel achteruit gaat. De afname betreft ongeveer 60% in de afgelopen 25 jaar; net als in Utrecht ongeveer 4-5% per jaar. In de studie zijn 4 scenario's uitgewerkt. De belangrijkste twee zijn:

Scenario 1: Optimaliseren van het huidige beheer (ANLb + beheer reservaten). Het optimaliseren van het huidige weidevogelbeheer betekent een afname van 32.000 naar circa 4.600 paar grutto's. Additionele kosten betreffen jaarlijks € 3-5 miljoen. Deze voorgestelde inspanningen vallen binnen de afspraken van het bestuursakkoord en betreft in feite het huidige ANLb-beleid, met de kerngebieden.

Scenario 2: Optimalisatie beheer én inrichting in kerngebieden (ANLb + reservaten). Dit scenario richt zich op het optimaliseren van het beheer én de inrichting van de meest kansrijke weidevogelgebieden. Wanneer alle op dit moment voor weidevogels beheerde gebieden qua inrichting en beheer worden geoptimaliseerd, kan de huidige populatie van de grutto (van circa 32.000 paar) behouden blijven. De extra kosten zijn eenmalig € 35-89 miljoen (inrichting) en jaarlijks € 12-19 miljoen (beheer via ANLb), exclusief proceskosten. Het beheer in de weidevogelreservaten blijft gelijk.

In maart 2018 is in interprovinciaal verband (door de BACVP) besloten voorlopig te kiezen voor scenario 2. Ook is besloten dat de weidevogelprovincies (Frl, Gr, NH, ZH, Ov en Ut) een begin maken met de uitvoering van scenario 2, door in 2018 provinciale actieplannen voor het behoud van weidevogels op te stellen. In deze actieplannen wordt uitgewerkt hoe behoud van weidevogels in de beste gebieden wordt gerealiseerd, zodat de uitvoering van de verbetering kan beginnen.

Bij de keuze voor scenario 2 heeft het BACVP een belangrijke kanttekening gemaakt. Voor de langere termijn is de uitvoering, financiering en realisatie van scenario 2 nog onvoldoende vorm gegeven. Geconstateerd is dat de geschatte extra kosten voor scenario 2 (eenmalig € 35-89 miljoen en jaarlijks € 12-19 miljoen) niet alleen door de provincies gedragen kunnen worden. Daarnaast vereist scenario 2 bijvoorbeeld peilopzet in het agrarisch gebied, waarvoor weinig draagvlak is. Scenario 2 zal alleen realiseerbaar zijn wanneer er structurele veranderingen in het landbouwsysteem worden doorgevoerd. Hiervoor zijn initiatieven vanuit de EU en het Rijk noodzakelijk als randvoorwaarden voor de provinciale inspanningen op het vlak van bescherming van boerenlandvogels en biodiversiteit in het landelijk gebied. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar weidevogels, maar ook naar andere soorten van het agrarisch gebied, zoals de akkervogels en bijvoorbeeld de dagvlinders en andere insecten, die een vergelijkbare acteruitgang vertonen.

Sinds de decentralisatie van het natuurbeheer zijn door de provincies al een aantal verbeteringen in het agrarisch weidevogelbeheer en het natuurbeheer in weidevogelreservaten doorgevoerd. Overeenkomstig wetenschappelijke aanbevelingen hebben de meeste provincies de begrenzing voor het beheer ingedikt, zodat het mogelijk is meer zogenaamd zwaar beheer uit te voeren. Dankzij het vernieuwde ANLb zijn door de oprichting van de collectieven de contacten tussen agrariër en overheid verbeterd. Maar we zijn er nog lang niet.

Provincies

□ Provinciegrens

Leefgebied open grasland - 2019

▨ Weidevogelkerengebied

■ Weidevogelrandzone

Figuur 1. Ligging weidevogelkerengebied en kernrandzone.

2. PROBLEMEN WEIDVOGELBEHEER

Om de oorzaken van de achteruitgang van de weidevogels beter te begrijpen is het wenselijk iets van de levenswijze van de grutto te begrijpen.

Omstreeks eind februari, begin maart keert de grutto terug vanuit Westelijk Afrika naar de broedgebieden. Verreweg de meeste grutto's van de wereldpopulatie broeden in Nederland. Zij moeten hier eerst opvetten. Dit doen ze op vochtige locaties, waar de wormen niet te diep zitten. Dit betreffen doorgaans natte graslanden met plasdras of moerassige graslanden in de omgeving van de broedgebieden. Grutto's keren aanvankelijk terug naar de locatie waar ze geboren zijn, maar broeden doorgaans in groepen in losse verbanden met andere weidevogels, zodat predatoren gezamenlijk weggejaagd kunnen worden. De meeste eieren worden in de tweede helft van april gelegd. De grutto heeft maar één legsel, meestal van 4 eieren. Ze maken de nesten het liefst in halfang gras, en de halmen worden over het nest gebogen, zodat de volwassen vogel beschut kan broeden en niet wordt opgemerkt door alom aanwezige predatoren. De kans op succes is het grootst als de omgeving van het nest rustig is: liefst niet maaien en beperkt beweiden. Na een kleine maand komen de eieren uit. Het is dan dus midden mei. De jongen zijn nestvlinders, dat wil zeggen dat ze gelijk aan de wandel gaan en zelf hun voedsel zoeken, wat vooral insecten zijn. Dit betreft dus ander voedsel dan de volwassen vogels nodig hebben. Ze vinden deze in kruidenrijke graslanden. Een kleine maand moeten de kuikens voldoende voedsel kunnen vinden (geschat wordt circa 2.000 voedseldieren per dag) en al die tijd moeten ze zich kunnen verstoppen voor predatoren en niet uitgemaaid worden. Omstreeks midden juni zijn de kuikens vliegvlug. In juli trekken de grutto's weer naar Afrika, waar ze overigens vooral rijst eten. Grutto's worden vrij oud, ongeveer 10-15 jaar oud. Daarom hoeft 'slechts' 15-20% van de kuikens het te overleven voor een stabiele populatie; ook in een meer natuurlijke situatie zijn de kuikens aan (veel) predatie onderhevig.

In de genoemde studies (Melman & Sierdsema, 2017; Terlouw, 2017) zijn ook de belangrijkste redenen genoemd voor de achteruitgang. Voor het agrarisch gebied betreffen dit a. de ligging van het mozaïek, b. het uitmaaien van nesten en kuikens, c. de beperkte deelnamebereidheid van agrariers en d. de verdroging en intensivering van de graslanden. (Niet in deze rapporten genoemd, maar wel een probleem in het agrarisch gebied, is de vermindering van het aantal vrijwilligers dat nesten lokaliseert). Voor de reservaten zijn dit a. verruiging en verschaling, b. onvoldoende kuikenland en ook c. verdroging. Daarnaast geldt voor zowel het agrarisch gebied als voor de reservaten de problematiek van (te hoge) predatie. Om een beeld te hebben van de wenselijke verbeteringen voor de inrichting van de reservaten heeft provincie Utrecht het bureau Buitegewoon gevraagd te onderzoeken hoe de inrichting en het beheer van de reservaten verbeterd kan worden (Terlouw, 2017). In het rapport zijn de inrichtingsmaatregelen en de kosten hiervoor per gebied uitgewerkt. Bij de Kadernota 2018 is extra geld (€ 200.000 per jaar voor drie jaar) voor investeringen voor

weidevogels beschikbaar gesteld. Dit geld wordt ingezet voor de kwaliteitsverbetering van de weidevogel-reservaten. De aanbevelingen van het genoemde rapport zullen bij de afzonderlijke gebieden worden genoemd. De algemene, reeds genoemde redenen van de achteruitgang in het agrarisch gebied worden hier toegelicht.

- a. de ligging van het mozaïek. Uit de eisen die een grutto stelt aan zijn omgeving, blijkt dat niet alleen het legsel beschermd moeten worden (dit betreft zogenaamd licht beheer) maar er ook voldoende kuikenland aanwezig moet zijn en vochtige graslanden in vestigingsfase ('zwaar' beheer). Dankzij de weidevogelvisie en de invoering van het ANLb is er meer nadruk op het (noodzakelijke) plasdras en het zogenaamde 'zware beheer' (uitgesteld maaien en kruidenrijk grasland) komen te liggen. Dit betreft zowel plas-dras in de vestigingsfase (maart) als kuikenland (uitgesteld maaien, kruidenrijk grasland, uitgesteld slootkantenbeheer en wederom plas-dras) van mei tot half juni. Licht beheer betreft alleen nestbescherming en zogenaamd last minute beheer (uitgesteld maaien voor een korte periode van enkele weken). Zwaar beheer is noodzakelijk voor het voltooien van de levenscyclus van ei tot vliegvlugge vogel. In het Natuurbeheerplan eisen we een oppervlakte van 18% voor het zwaar beheer en 0,5 % voor plas-dras. Dit is een aanzienlijke verbetering ten opzichte van het beleid voor de weidevogelvisie en de realisatie is in alle gebieden gelukt.
- b. Uitmaaaien van nesten en kuikens. Een deel van de nesten en kuikens wordt uitgemaaid. Dit is in strijd met de Wet natuurbescherming en met name het geval bij niet-deelnemers aan agrarisch natuurbeheer. De provincie gaat in de winter 2018-2019 in samenspraak met de sector een gedragscode opstellen, waarmee we het uitmaaaien willen voorkomen (onder andere door de inzet van drones vóór het maaien)¹.
- c. de deelnamebereidheid. In geheel Utrecht ligt de deelname van agrariërs met ANLb op 34% van de oppervlakte van het kerngebied (zie tabel 1). Dit is weinig.

Weidevogelkerngebied	Oppervlakte weidevogelkerngebied (m ²)	Oppervlakte afgesloten beheer (ANLb) binnen weidevogelkerngebied (m ²)	Verhouding afgesloten beheer tov totale weidevogelkerngebied (= percentage deelname)
De Venen Noordwest	5.295.542,18	1.737.891,38	33
Vianen	3.801.761,19	910.039,10	24
Lopikerwaard	41.800.054,93	10.198.293,17	24
Wilnis en Mijdrechtse Bovenlanden	14.042.918,47	3.781.216,78	27
Kockengen - Kamerik	25.321.526,22	10.137.998,55	40
Mijdrecht Noord	11.673.202,07	3.036.632,89	26
Demmerik	4.587.822,14	3.093.080,31	67
De Slaag	3.244.492,03	1.260.144,35	39
Eemland	30.380.954,08	14.091.137,11	46
Zegveld	9.953.525,47	3.703.035,29	37
Rijn en Gouwe Wiericke	12.077.353,49	3.723.565,66	31
Totaal	162.179.152,27	55.673.034,59	34

Tabel 1. Oppervlakte weidevogelkerngebied, oppervlakte afgesloten beheer bij deelnemende agrariërs ANLB en onderlinge verhouding.

¹ We onderzoeken of dit ook tot het zogenaamde zware beheer kan worden gerekend in het Natuurbeheerplan van 2020.

De belangrijkste redenen voor agrariërs om niet deel te nemen aan het ANLb zijn dat ze de vergoedingen van ANLb-agrarisch te gering vinden (alleen onkosten en omzetsderving, dit is overigens een verplichting van Europa ter voorkoming van staatssteun) en de verplichtingen voor deelname te vergaand vinden. Daarentegen zijn er ook nieuwe kansen. Door de uitvoering van het agrarisch natuurbeheer bij de collectieven neer te leggen, zijn de contacten tussen agrariër en collectief verbeterd. Afnemers van melk belonen boeren steeds vaker voor deelname aan het agrarisch natuurbeheer. Een voorbeeld hiervan is FrieslandCampina. Daarnaast kan de realisatie en uitvoering van de gedragscode agrariërs stimuleren deel te nemen aan het ANLb.

De verdroging en intensivering graslandgebruik. Op veel locaties in het agrarisch gebied is de waterstand te laag voor goed weidevogelbeheer. Om het peil op te zetten of plasdrassen aan te leggen, zijn investeringen noodzakelijk. Hiervoor zijn extra POP-middelen beschikbaar. Die zijn bestemd voor agrarisch weide- en akkervogelbeheer en kunnen ook voor dit actieplan worden ingezet. Het betreft € 1.100.000 extra beheergeld voor Utrecht voor de periode 2018-2021. Dit extra beheergeld moeten we in de periode 2019-2021 inzetten en dat doen we met de volgende prioritering: a. meer deelname in de kerngebieden, b. meer zwaar beheer in de kerngebieden en c. meer mogelijkheden voor de Kievit in het gebied om het kerngebied heen, de zogenaamde weidevogelrandzone. Daarnaast is er vanuit Europa € 9 miljoen beschikbaar voor niet-productieve investeringen. Collectieven kunnen in dit kader subsidie aanvragen voor investeringen die bijdragen aan het behoud van boerenlandvogels. De aanvragen worden door de gezamenlijke provincies beoordeeld op basis van effectiviteit en ligging in geschikte gebieden. Daarvan wordt 80-90% van de middelen ingezet voor weidevogels en 10-20% voor akkervogels. Voor de aanvraag van de extra POP-middelen ligt een belangrijke rol bij de agrarische collectieven. De relatie tussen deze subsidie en dit actieplan is dat belangrijke investeringen hiermee kunnen worden gefinancierd. De provincie gaat dan ook actief stimuleren dat de collectieven aanvragen voor inrichtingsgeld POP3 gaan doen. We ondersteunen deze aanvragen voor:

- diverse waterstandsverhogingsmaatregelen, zoals het aanleggen van dammetjes, drukdrainage-systemen en plasdras-pompen;
- de aanschaf en, in overleg met de collectieven, inzet van drones, zodat het volledige gebied voor het maaien onderzocht kan worden op de aanwezigheid van kuikens;
- het realiseren van kruidenrijk kuikenland, bijvoorbeeld door het aanleggen van natuurvriendelijke oevers en botanische stroken.
- het voorkomen van predatie voor inrichtingsmaatregelen die de openheid bevorderen en - indien de deelname van agrariërs voldoende hoog is (> 40%) en een goed mozaïek aanwezig is - actieve bestrijdingsmiddelen, zoals de aanschaf van vossenwerende rasters en kraaienvangkooien.

d. Afname vrijwilligers. In weidevogelkerngebieden zoeken vrijwilligers de nesten en markeren deze, zodat ze bij het maaien kunnen worden ontzien. Het aantal vrijwilligers die dit willen doen neemt af. Veel vrijwilligers die dit van oudsher deden worden te oud en de nieuwe aanwas valt tegen. Een veelbelovende ontwikkeling is de inzet van drones om de nesten te vinden. Hierdoor is er kans op een grotere deelname door jonge vrijwilligers, is er minder verstoring in het veld en is een betere monitoring mogelijk. Drones zijn echter duur (circa € 32.000) en het besturen van de drones vereist kennis. Daarom steunen we de aanschaf van drones met het extra POP-geld actief.

e. Predatie. In de paragraaf over de levenswijze van de grutto is al aangegeven dat ook een gezonde populatie van de grutto aan een forse predatiedruk onderhevig is. Kuikens worden gepredeerd door een groot aantal soorten, zoals vos, huiskat, marterachtigen, kraaien, ooievaars en roofvogels. Predatiebeheersing begint bij het optimaliseren van het leefgebied. Belangrijk is dat er voldoende open ruimte is, waarin houtopstanden zijn verwijderd of ten minste in beheer. Lijnbeplanting langs de wegen in deze gebieden is niet

gewenst. Ook dient de vegetatie bij dammen, bruggen en slootkanten kort gehouden te worden, zodat zich hier geen kleine marterachtigen kunnen vestigen. Daarnaast dient het gebied voldoende groot te zijn, zodat er voldoende broedende weidevogels (kievit, grutto en tureluur) zijn, die gezamenlijk de predatoren kunnen verjagen. Belangrijkste is dat het kuikenland voldoende schuilplaatsen bevat. In open, kruidenrijk gras dat tot half juni overstaat, worden kuikens maar zelden gevonden door rovers. Andersom geldt dat op locaties waar onvoldoende schuilmogelijkheden zijn, de kuikens zeker zullen worden opgegeten. Pas wanneer bovengenoemde maatregelen genomen zijn/aanwezig zijn en de bescherming tegen predatoren op landschapsschaal op orde is, is het zinvol om aanvullende anti-predatie maatregelen te nemen. In Utrecht is al lange tijd een nulstand voor de vos in de betere weidevogelgebieden. Hoewel de predatie door vossen in Utrecht beperkter is dan bijvoorbeeld in Friesland of Overijssel, neemt het ook in Utrecht toe. Uiteraard zetten we het beleid van een nulstand van de vos in de kerngebieden voort. Daarnaast kunnen ook vossenwerende rasters ingezet worden. Een aantal soorten kunnen we niet bestrijden (zoals ooievaars en marterachtigen) omdat dit niet mag van de wet. De kraai en de huiskat zijn niet beschermd en mogen nu al bestreden worden. Aanvullend bekijkt de provincie of een ontheffing voor kraaienvangkooien mogelijk is.

KIEVIT EN ANDERE BIODIVERSITEIT IN HET AGRARISCHE GEBIED

In het weidevogelbeleid van de provincie Utrecht staat de grutto centraal. In de weidevogelvisie staat dat de achteruitgang van het leefgebied van de grutto overeenkomt met andere *kritische* weidevogels, zoals de tureluur en een aantal eendensoorten. Echter, niet alleen de grutto en de kritische weidevogels gaan met circa 5% per jaar achteruit in het landelijk gebied, ook bijvoorbeeld de kievit en de biodiversiteit van het landelijk gebied als geheel hebben een vergelijkbare achteruitgang. De kievit is niet tot de kritische weidevogels gerekend, omdat ze algemener is en ook broedt op drogere locaties, zoals akkers en maisland. Omdat andere vogels op deze locaties niet profiteren van het weidevogelbeheer, financiert de provincie het weidevogelbeheer op deze drogere gronden niet. (Overigens, met het instellen van de weidevogelkernrandzone maken we dit wel mogelijk. Tellingen van weidevogels in deze zone en evaluatie zal uitwijzen of dit van tijdelijke aard zal zijn). In het weidevogelkerngebied is de kievit de algemeenste weidevogel. In de 'Rapportage Natuur' (Provincie Utrecht, 2017) is de ontwikkeling van de biodiversiteit in de provincie Utrecht weergegeven. Uit deze rapportage blijkt een forse achteruitgang van de biodiversiteit van het agrarisch landelijk gebied.

3. KOSTEN WEIDEVOGELBEHEER

Bij het weidevogelbeheer wordt onderscheid gemaakt tussen agrarisch natuurbeheer en (weidevogel)reservatuursbeheer. Bij het agrarisch natuurbeheer krijgt de ondernemer een vergoeding voor de omzetsderving en onkosten die hij lijdt vanwege het niet kunnen uitvoeren van de reguliere agrarische bedrijfsvoering. Voor het leefgebied open grasland (hierbinnen is agrarisch weidevogelbeheer in het agrarisch natuurbeheer mogelijk) is op dit moment in Utrecht 5.091 ha in beheer. Dit kost ruim € 2 miljoen per jaar, waarvan de helft wordt vergoed door 'Brussel' (Provincie Utrecht, 2017).

Bij het natuurbeheer krijgt de natuurbeheerder een vergoeding voor de kosten voor het uitvoeren van de beheermaatregelen. Het beheer van de 840 ha Utrechtse weidevogelreservaten (vochtig weidevogelgrasland) kost circa € 0,5 miljoen per jaar.

4. LEESWIJZER ACTIEPLAN

In dit actieplan is het Utrechtse weidevogelkerngebied opgedeeld in 12 deelgebieden. Per deelgebied wordt ingegaan op:

1. de actuele stand aan weidevogels. Hier is de stand van 2016 gehanteerd. In dat jaar is de Utrechtse weidevogeltelling door Sovon uitgevoerd (Slaterus, 2016). Dit is voor het agrarisch gebied de meest actuele volledige inventarisatie. De telling betreft de aantallen in het totale kerngebied en niet alleen de percelen waar agrariërs weidevogelbeheer toepassen. De dichtheid is gebaseerd op het totaal aantal aanwezige broedparen gedeeld door de totale oppervlakte van het kerngebied. Ook van de belangrijkste reservaten (Eemland, De Slaag, Demmerik) hebben we een telling van 2016. Van de overige reservaten is een schatting gemaakt van de aantallen op basis van eerdere tellingen en expert-judgement.
2. Een korte beschrijving van de mate van deelname van agrariërs aan het ANLb (zie tabel 1). Zowel de ligging van het kerngebied, de weidevogelrandzone, de ligging van deelnemers aan het ANLb en de ligging van het zwaar beheer zijn op kaart weergegeven. Dit betreft de kaart van het beheer in 2017.
3. Een korte beschrijving van de actuele inrichting en het beheer ten aanzien van weidevogels. Bij de reservaten wordt hier ingegaan op de aanbevelingen van Terlouw, 2017. Voor het agrarisch gebied op eventuele investeringen in het kader van de extra POP3-regeling.
4. De problemen met predatie en welke oplossingen daarvoor mogelijk zijn.
5. Vrijwilligers en drones.
6. Een inschatting van de stand van weidevogels in 2023 indien de voorgestelde maatregelen worden uitgevoerd. Bij de inschatting van de stand in 2023 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd: a. indien in het agrarisch gebied geen aanvullende maatregelen worden genomen en de deelname onder de 50% ligt, gaan we uit van een voortgaande achteruitgang van 5% per jaar (de huidige trend). b. In agrarische gebieden met veel deelnemers, concrete inrichtingsmaatregelen of een hoge deelname en voldoende zwaar beheer, gaan we uit van behoud van de huidige populatie. c. In reservaten waar geen extra maatregelen worden genomen, gaan we uit van behoud van de huidige populatie. d. In reservaten waar een aantoonbare verbetering van de inrichting en/of het beheer plaats vindt, gaan we uit van een toename van de populatie.

Voor de bespreking is het Utrechts weidevogelgebied opgedeeld in de volgende deelgebieden:

1. De Venen Noordwest
2. Mijdrecht Noord
3. Wilnis en Mijdrechtse Bovenlanden
4. Demmerik en Donkereind
5. Kockengen-Kamerik
6. Zegveld
7. Rijn en Gouwe Wiericke
8. Lopikerwaard
9. Eemland
10. De Slaag
11. Vianen
12. Overige gebieden

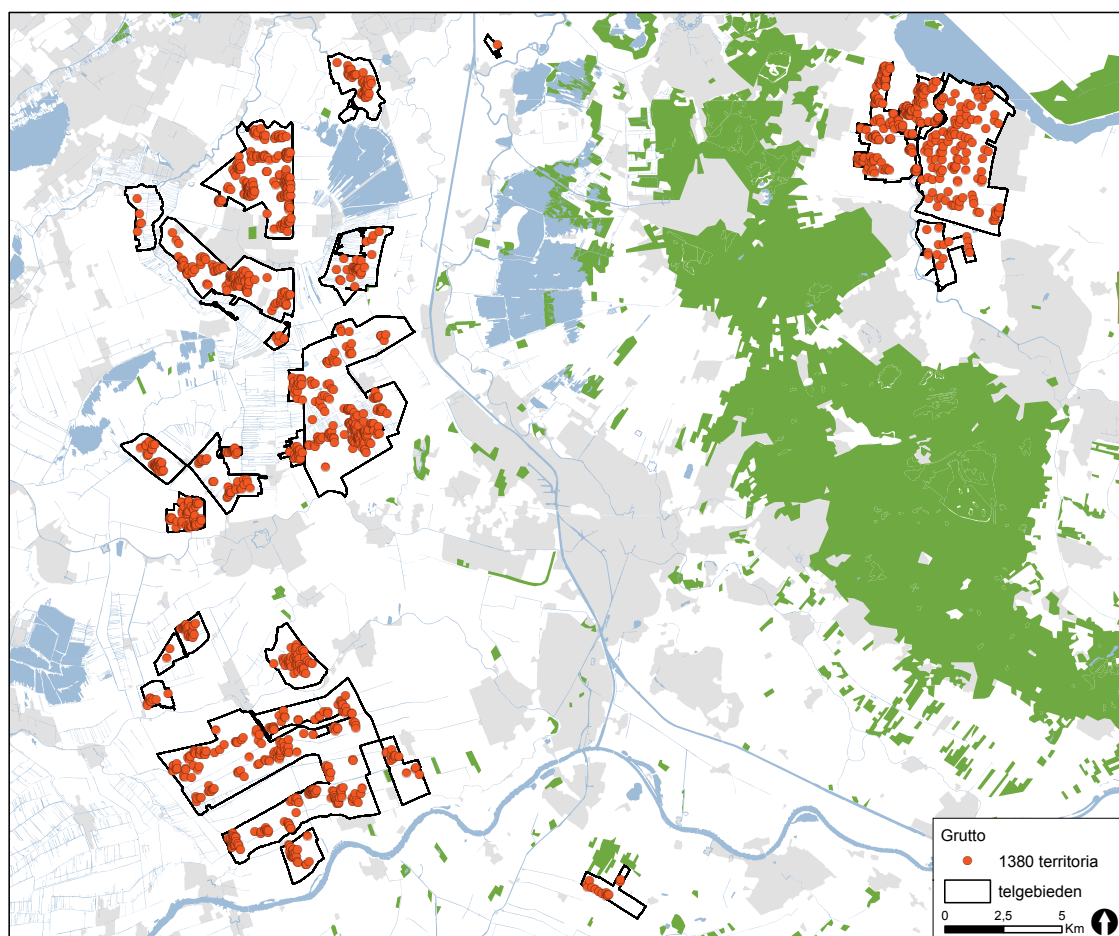
Bij de bespreking van deze gebieden is onderscheid gemaakt tussen agrarisch- en reservaatgebied. In tabel 2 is het aantal broedpaar grutto in 2016 en de dichtheid per (deel)gebied weergegeven. Uit de tabel blijkt dat het behoud van de grutto in Utrecht niet alleen kan in de reservaten. Ook het agrarisch gebied is hiervoor noodzakelijk.

Gebied	Onderverdeling gebied, inclusief beheersvorm (reservaat of agrarisch natuurbeheer)	Actueel aantal paar grutto (dichtheid per 100 ha)
De Venen Noordwest	Stokkelaarsbrug - agrarisch	42 (8,9)
	Polder Botshol - reservaat NM	10 (2016) (18)
Mijdrecht Noord	Mijdrecht Noord - agrarisch	178 (14,5)
	Reservaat Poelweg - NM	(nog) bij agrarisch
Wilnis en Mijdrechtse Bovenlanden	Wilnis - agrarisch	109 (9,2)
	Wilnis Bovenlanden - reservaat SBB/particulier	62: 48 (28,2) (SBB) en 14 (28,0) (particulier)
	Mijdrecht bovenlanden - agrarisch	5 (2,0)
	Bovenlanden Mijdrecht - reservaat SBB	8 (13,4)
Demmerik en Donkereind	Demmerik en Donkereind - agrarisch	30 (6,0) ²
	Demmerik en Donkereind - reservaat SBB	15 (8,3)
Kockengen-Kamerik	Kockengen-Kamerik - agrarisch	122 (4,6) ³
Zegveld	Zegveld - agrarisch	125 (12,1)
	Kadelanden - mogelijk toekomstig reservaat NM	1
Rijn en Gouwe Wiericke	RGW - agrarisch	37 (9,2) ⁴
	Ruige weide - SBB	16 (schatting 20)
Lopikerwaard	Lopikerwaard - agrarisch	323 (6,9)
Eemland	Eemland - agrarisch	307 (10,0)
	Eempolder - reservaat NM	250 (109)
	Eempolder - buitendijks NM	Nog gering
	Eempolder - Westdijk	Nog gering
De Slaag	De Slaag - agrarisch	14 (3,9)
	De Slaag - reservaat	87 (118)
Vianen	Vianen - agrarisch	14 (6,1)
Overige gebieden, zonder weidevogelstelling	Groot Mijdrecht - Noord, oostelijk deel	53
	Binnenveld - reservaat	5
	Schraallanden in West-Utrecht	onbekend
	Uiterwaarden	onbekend
Totaal		1.813

Tabel 2. Aantal en dichtheid in agrarisch kerngebied en weidevogelreservaat in de Utrechtse deelgebieden in 2016.

- 2 Het collectief heeft aangegeven dat Sovon hier een aantal delen niet goed heeft geteld en de werkelijke aantallen vermoedelijk hoger liggen.
- 3 Het collectief heeft aangegeven dat Sovon hier een aantal delen niet goed heeft geteld en de werkelijke aantallen vermoedelijk hoger liggen.
- 4 Het collectief heeft aangegeven dat dit een vertekend beeld geeft, omdat in 2016 alleen in het zuidelijke gebied is geteld. Het noordelijke gebied is later toegevoegd.

Figuur 2. Waarnemingen van territoria grutto's in het agrarisch weidevogelkerngebied in 2016.

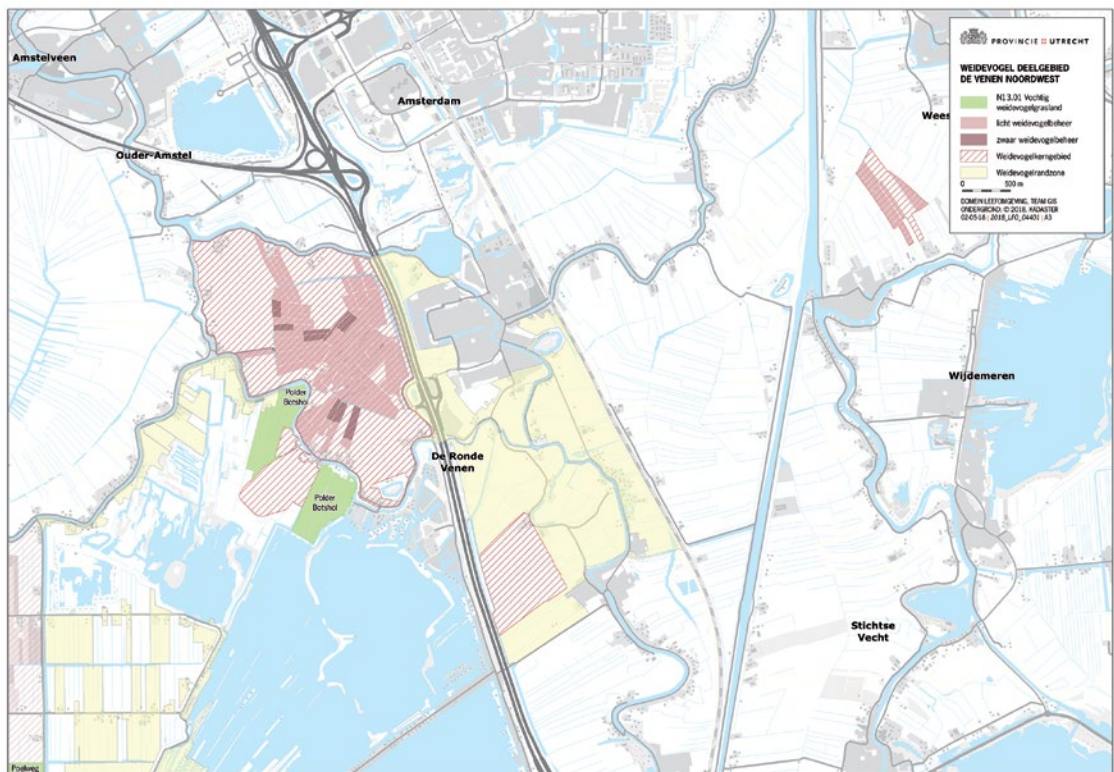
5. DE DEELGEBIEDEN

1. DE VENEN NOORDWEST

Dit betreft de deelgebieden Stokkelaarsbrug ten Noorden van de Winkel (groot gebied met agrarisch weidevogelbeheer) en Polder Botshol en Nellesteijn (wat vooral een reservaat is, in beheer bij Natuurmonumenten). Daarnaast liggen in dit gebied twee kleinere kerngebieden nabij Nigtevecht (dat aansluit op een groter weidevogelgebied in Noord-Holland) en nabij Baambrugge, beide met agrarisch weidevogelbeheer. Deze laatste twee kleine gebieden worden hier verder niet behandeld.

1a. Stokkelaarsbrug

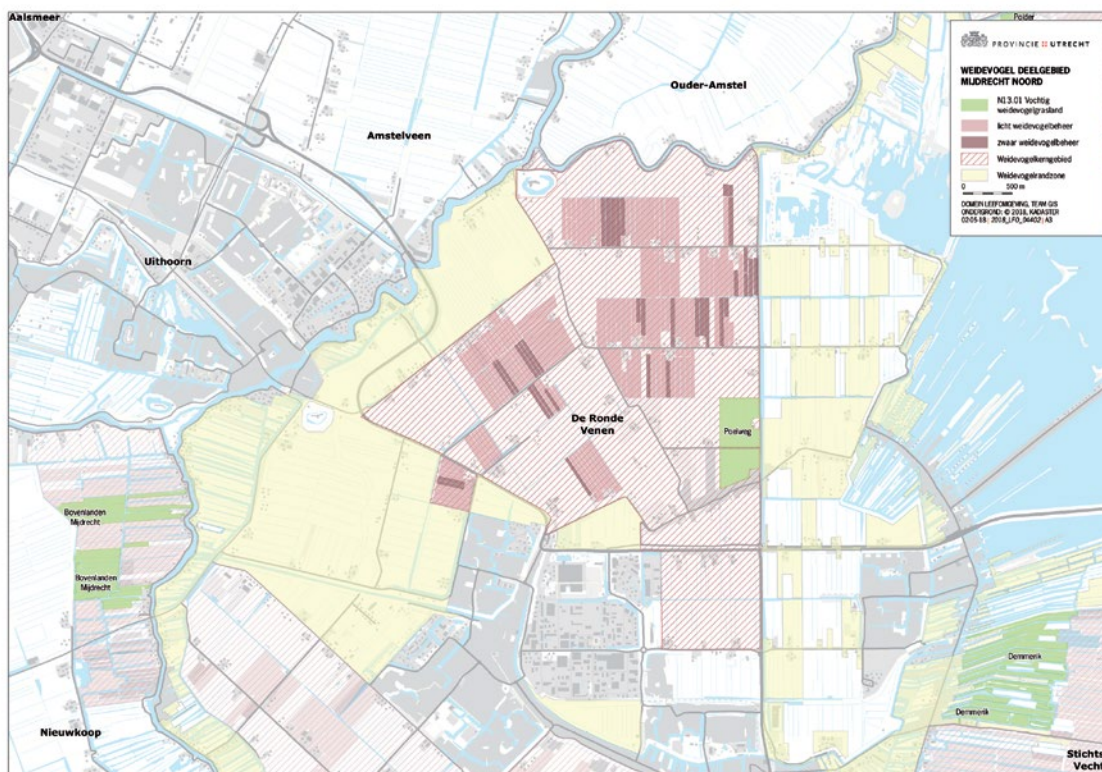
In 2016 zijn de aantallen in Stokkelaarsbrug, Polder Botshol en Nigtevecht geteld. In de rapportage zijn alle gebieden samen genomen (dus reservaat en agrarisch kerngebied samen). Het betreft een oppervlakte van 472,6 ha en er zijn 42 paar grutto's gevonden. De dichtheid is 8,8 per 100 ha, wat matig is. Het gebied ligt geïsoleerd doordat het ingesloten is door de veenriviertjes Winkel, Waver, Holendrecht en de A2. De deelname in Stokkelaarsbrug is redelijk. Het aandeel zwaar beheer is voldoende (zie figuur 3). In 2018 zijn hier een aantal plasdrassen en hoogwatersloten gerealiseerd. Bovendien is de vossenbestrijding verbeterd. Voor 2019 stellen we geen aanvullende inrichtingsmaatregelen voor. Dankzij de maatregelen verwachten we een stabilisatie van de aantallen en dat er in 2023 circa 42 paar grutto's broeden.

1b. Reservaat Polder Botshol en Nellesteijn

Het gebied ligt ten noorden van het N2000-gebied Botshol. Direct grenzend aan het N2000-gebied is een zone met hooiland, waarvan ten oosten en ten noorden respectievelijk Nellestein (29 ha) en polder Botshol (28 ha) liggen. Beide graslandpercelen worden gescheiden door een hoger gelegen agrarisch perceel. De reservaten zijn in eigendom bij Natuurmonumenten. De afgelopen jaren werd weliswaar subsidie ontvangen voor weidevogelbeheer, maar het beheer is ondersteunend geweest aan de moerasdoelstellingen in het N2000-gebied. In 2015 broeden er 15 paar grutto's, in 2016 10 paar. Er is in het gebied, door de korte afstand op natuurreservaat Botshol, predatie door vossen. Beheerder streeft weliswaar naar een nulstand, maar door de lastige toegankelijkheid van het N2000-gebied, is dit moeilijk realiseerbaar.

Natuurmonumenten wil in dit gedeelte de weidevogeldoelstelling centraler zetten. Hiervoor zullen een aantal aanpassingen aan de inrichting plaatsvinden. Een aantal greppels zal afgevlakt worden en de grond die hierbij vrij komt, wordt ingezet voor versterking van de dijk. Om het waterpeil lokaal op te kunnen zetten zullen een aantal pompen en stuwen aangeschaft worden. De watergang wordt beter ingericht voor het weren van vossen. De inrichtingskosten hiervoor bedragen € 71.000. Dankzij deze maatregelen verwachten we hier een gemiddeld kerngebied te realiseren met een dichtheid van ca 35 paar grutto's per 100 ha. Dit betreft 20 paar.

2. MIJDRECHT NOORD

2a. Mijdrecht Noord - agrarisch

In het agrarisch weidevogelkerngebied van Mijdrecht Noord broedt 178 paar grutto's, waarvan geschat wordt dat er circa 10 paar in het agrarisch gebied van Natuurmonumenten broedt. De dichtheid is 14,5, wat goed is (dit is overigens inclusief agrarische percelen van Natuurmonumenten). Daarmee is dit gebied belangrijk voor de Utrechtse weidevogelstand. De deelnamebereidheid is doorgaans vrij hoog, maar kan beter in het zuidelijke gedeelte van Polder de Eerste bedijking en het zuidelijk deel van de Polder Groot-Mijdrecht. In het gebied ligt voldoende zwaar beheer, vooral uitgesteld maaien. Naast het agrarische, westelijke deel van Groot-Mijdrecht, wordt het oostelijke deel van de polder ingericht voor natuur, waardoor dit een open gebied blijft waar volwassen weidevogels voedsel kunnen vinden. Hopelijk gaan er met het extra POP-geld aanvullende inrichtingsmaatregelen plaats vinden en het gebruik van drones toenemen. Hierdoor verwachten we een stabilisatie van de aantallen in dit gebied tot 2023, circa 170 paar (de aantallen van het agrarisch gebied van Natuurmonumenten worden apart behandeld).

2b. Agrarisch gebied van Natuurmonumenten langs Poelweg

Het agrarisch gebied van Natuurmonumenten langs de Poelweg ligt ten zuiden van de polder Groot-Mijdrecht en is 30 ha groot. Er is op dit moment een vrij hoge dichtheid aan grutto's, maar het exacte aantal is niet bekend, omdat het gebied bij de telling (Slaterus, 2016) is meegenomen bij de grotere polder Waverveen. We gaan op dit moment uit van een dichtheid van circa 35 paar, wat circa 10 paar betekent.

Door de ligging in het open gebied en de geringe predatiedruk, heeft het de mogelijkheid om zich te ontwikkelen tot een goed weidevogelgebied. Er zal nog een aantal aanvullende inrichtingsmaatregelen genomen worden, waarbij onder andere plaatselijk de oevers worden afgevlakt en op een aantal locaties het waterpeil door middel van pompen en stuwen wordt opgezet. De kosten hiervan bedragen € 53.000. Ingeschat wordt dat de dichtheid circa 60 paar per 100 ha kan worden, wat overeen komt met circa 20 paar. Daarnaast functioneert het gebied dan als kuikenland voor de grutto's uit het omliggende gebied.

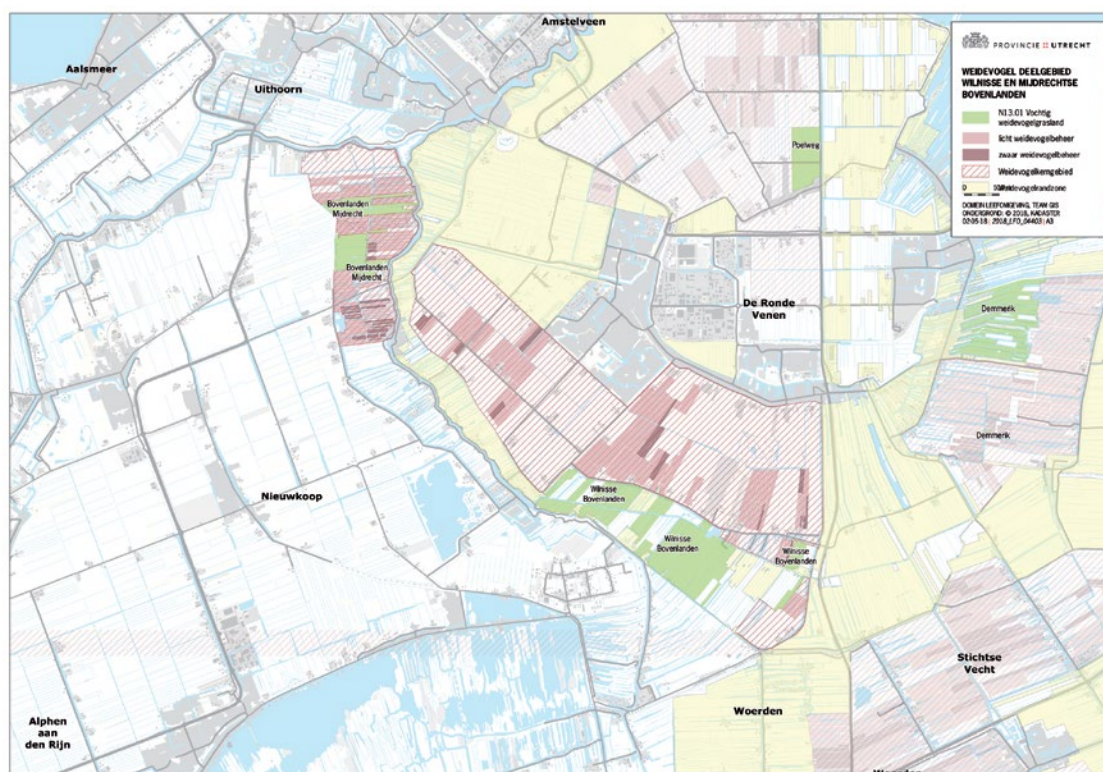
3. WILNISSE EN MIJDRECHTSE BOVENLANDEN

3a. Wilnis - agrarisch

In het agrarisch gebied ten zuiden van Wilnis en Mijdrecht broedt 109 paar grutto's. Daarmee is dit een belangrijk gebied voor de Utrechtse weidevogels. De dichtheid is 9,2. De deelnamebereidheid is matig en de oppervlakte zwaar beheer mag ook wat hoger. Hopelijk gaan er met het extra POP-geld aanvullende inrichtingsmaatregelen plaats vinden en het gebruik van drones toenemen. De ontwikkeling van de aantallen is ook afhankelijk van een toename van deelnamebereidheid van agrariërs. Voorlopig wordt uitgegaan van een achteruitgang van 5%, waardoor ingeschat wordt dat er in 2023 80 paar in dit gebied broedt.

3b. Wilnis Bovenlanden - reservaat

De Wilnis Bovenlanden zijn in 2016-2017 opnieuw ingericht als natuurgebied, waarbij ook een groot gedeelte voor weidevogels is gereserveerd. Er ligt vochtig weidevogelgrasland bij SBB en bij twee particuliere natuurbeherende agrariërs en er is voor de realisatie van nat schraalland 40 ha afgeplagd. De betreffende twee natuurboeren zijn begeleid door een weidevogeldeskundige. In 2013 is het gebied geïnventariseerd en

broedde er 19 (SBB) en 5 paar (inschatting van het aantal bij de particulieren) grutto's. In 2017 is een telling uitgevoerd waarvan de resultaten bemoedigend zijn. Er broedt nu 48 (dichtheid 28,2) bij SBB en 14 (28,0) paar bij de particulieren. Vanwege de recente inrichting worden hier de komende tijd geen aanvullende inrichtingsmaatregelen getroffen. Door de rust in het gebied verwachten we een verdere toename van het aantal weidevogels in het terrein van SBB naar een dichtheid van circa 40. Bij de particulieren een lichte toename naar een dichtheid van circa 35. Dit betekent 68 paar (SBB) en 17 paar (particulieren) in 2023.

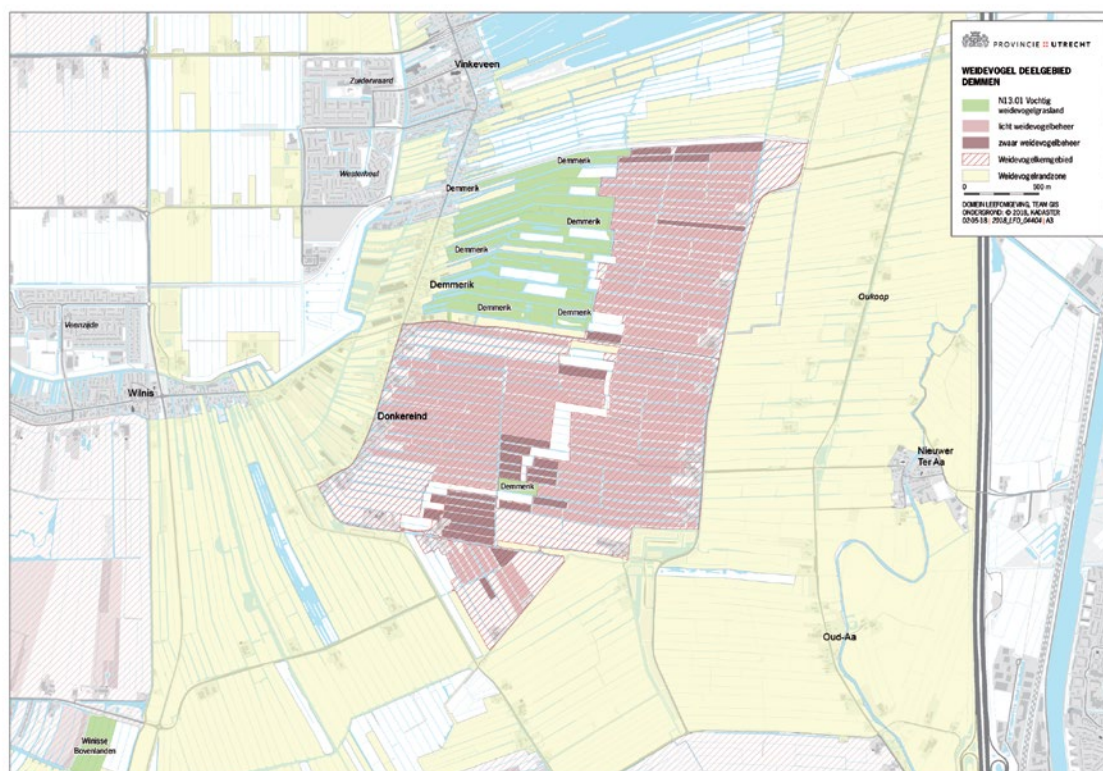
3c. Mijdrecht Bovenlanden – agrarisch

Polder Mijdrecht Bovenlanden is een rustige, open polder die geschikt lijkt voor weidevogels. Helaas vallen de dichtheden zowel in het agrarisch gebied als in het reservaat tegen. Het agrarisch gebied is in beheer bij het collectief De Hollandse Venen. Hier broedt op dit moment 5 paar grutto's en de dichtheid betreft 2,0. Indien deze dichtheid zo laag blijft, zal het niet meer kwalificeren als weidevogelkerngebied. De deelnamebereidheid in dit gebied is wel hoog. We gaan met het collectief in overleg en verwachten dat de dichtheid hier hoger wordt; circa 8, wat overeenkomt met 20 paar grutto's in 2023. Bovendien zal het gebied profiteren van de verbeteringen die in het naastgelegen reservaat van SBB zullen plaats vinden.

3d. Reservaat Mijdrecht Bovenlanden – SBB

Het reservaat van de Bovenlanden Mijdrecht is nu niet voldoende ingericht voor weidevogels en de dichtheid is hier (veel) te laag. Er broedt slechts 8 paar (dichtheid 13,4). Hier gaat in de winter van 2017-18 een betere inrichting voor weidevogels plaatsvinden, door oevers af te vlakken en plasdraspompen aan te schaffen. We verwachten dat dit circa € 70.000 gaat kosten. Hierdoor zal de dichtheid oplopen naar 30-40 paar, waardoor er 21 paar in 2023 broedt. Bovendien functioneert het reservaat als vestigingsgebied en kuikenland voor het omliggende agrarische gebied.

4. DEMMERIK EN DONKEREIND

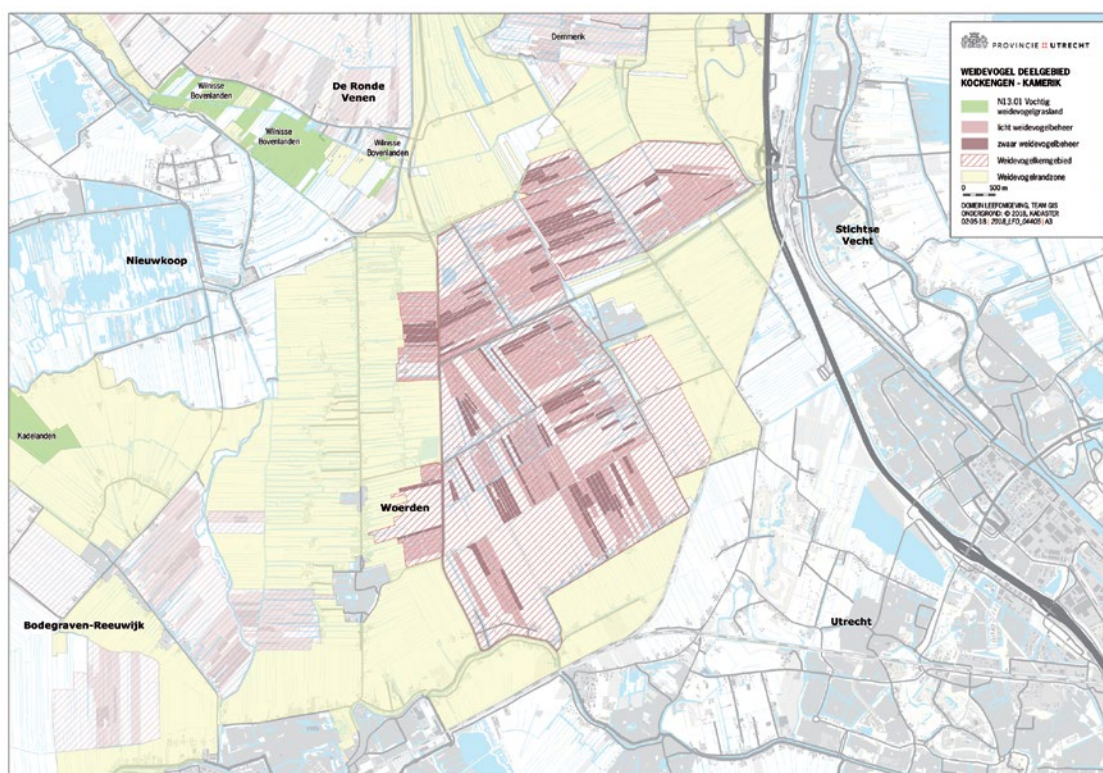
4a. Demmerik en Donkereind - agrarisch

In het gebied rondom Demmerik en Donkereind heeft in 2016-2017 een herinrichtingsproject plaatsgevonden, waarbij de functie voor weidevogels een belangrijke rol heeft gespeeld. In het gebied zijn veel houtopstanden verwijderd waardoor het veel opener is geworden en predatoren zich lastiger kunnen vestigen. In het agrarische deel van Demmerik en Donkereind broedde in 2016 30 paar grutto's⁵. Dit komt overeen met een dichtheid van 6, wat matig is. De deelnamebereidheid in het gebied is zeer hoog – met 67% het hoogste in het Utrecht. Omdat het gebied recent heringericht is, zullen er nu geen extra inrichtingsmaatregelen plaats vinden. Inmiddels is er al een toename van het aantal vogels. De verwachting is dat de achteruitgang zal stoppen en door de herinrichting een lichte toename plaats vindt, waardoor het aantal licht stijgt naar 40 paar.

4b. Reservaat Demmerik

In het weidevogelreservaat van Demmerik broedt op dit moment 15 paar grutto's (dichtheid 8,3) wat slecht is. Deze lage score is mede veroorzaakt doordat de telling plaats vond tijdens de herinrichting van het gebied. De verwachting is dat dit aantal in de toekomst zal toenemen. Het is immers ingericht ten behoeve van weidevogels en wetland-natuur. In 2018 is al een toename geconstateerd en we verwachten dat het aantal verder zal toenemen. Bovendien schaffen we nog twee pompen aan om lokaal plasdras-situaties te ontwikkelen. De kosten hiervoor zijn € 10.000. In 2023 zou hier 40 paar grutto's kunnen broeden.

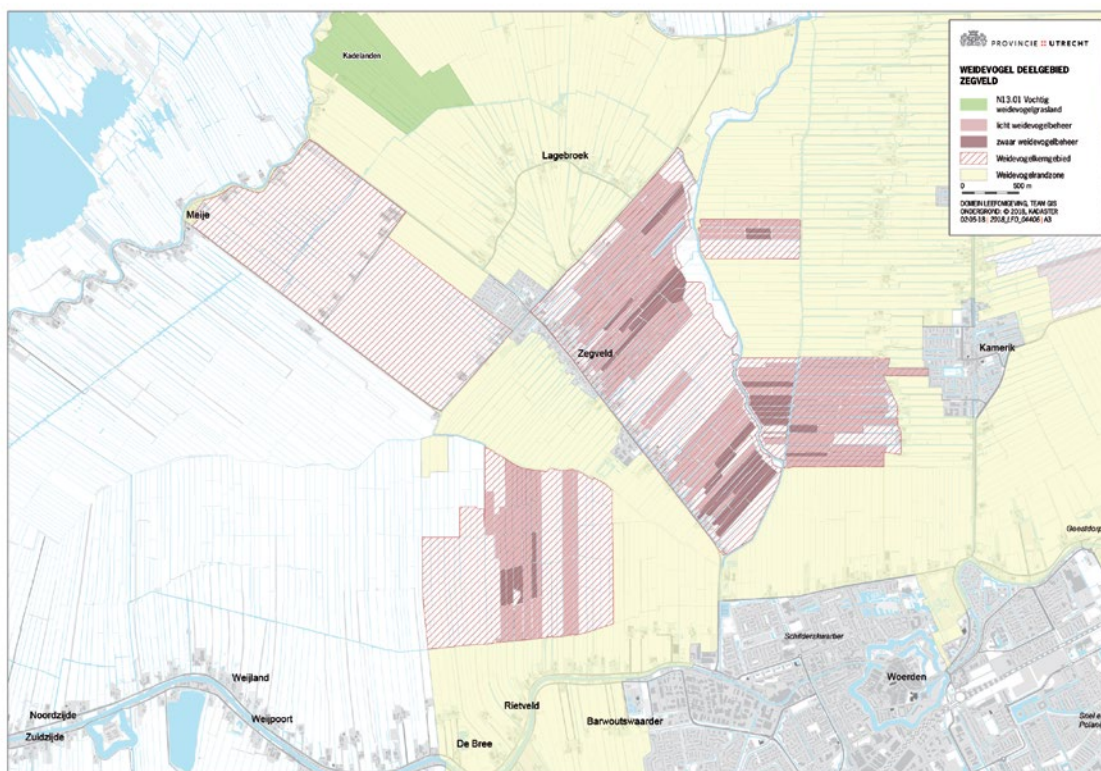
⁵ Het collectief heeft aangegeven dat Sovon hier een aantal delen niet goed heeft geteld en de werkelijke aantallen vermoedelijk hoger liggen.

5. KOCKENGEN-KAMERIK

In dit grote gebied broedt 122 paar grutto's⁶. De dichtheid is 4,6, wat te laag is. De deelnamebereidheid is hoog en er ligt voldoende zwaar beheer. Hopelijk gaan er met het extra POP-geld aanvullende inrichtingsmaatregelen plaats vinden en het gebruik van drones toenemen. De verwachting is dat de aantallen hier stabiel blijven.

⁶ Het collectief heeft aangegeven dat Sovon hier een aantal delen niet goed heeft geteld en de werkelijke aantallen vermoedelijk hoger liggen.

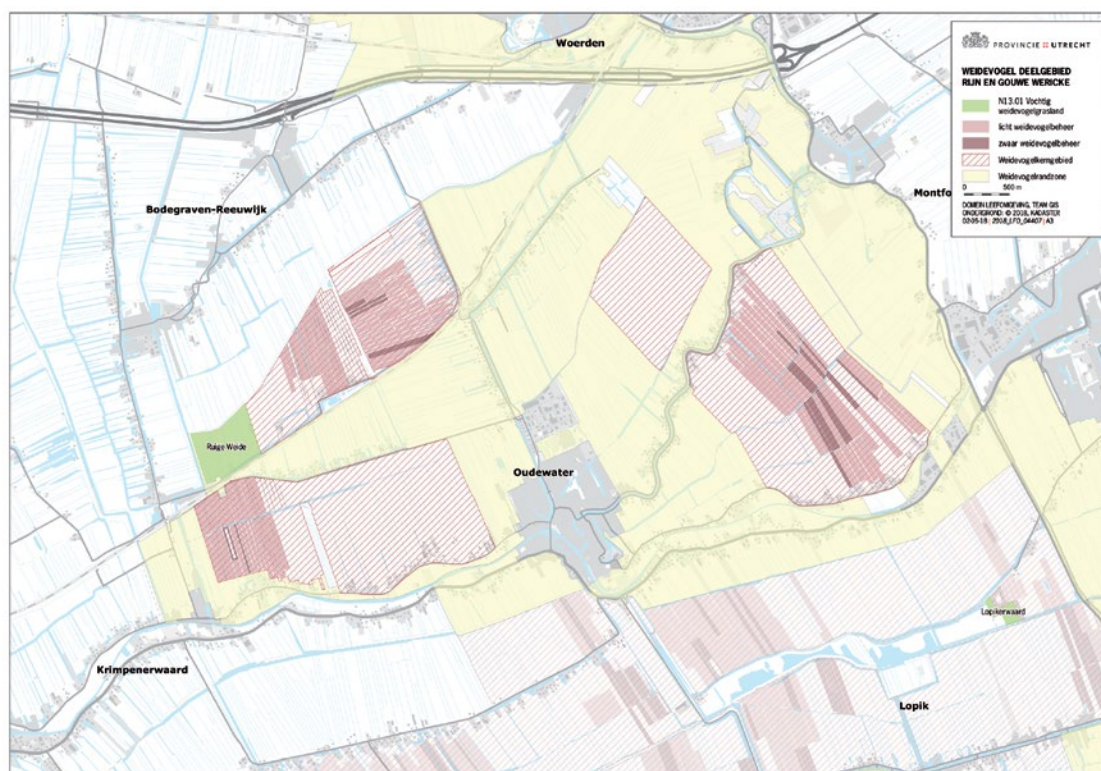
6. ZEGVELD

6a. Zegveld - agrarisch

In het agrarisch gedeelte van Zegveld broeden 125 paar grutto's, waardoor dit gebied een belangrijk weidevogel gebied is. De dichtheid is met 12,1 hoog. Er is voldoende zwaar beheer, maar in het gebied ten noordwesten van Zegveld wordt dit ingevuld met watermaatregelen. Er zullen geen extra inrichtingsmaatregelen plaatsvinden. Wellicht kunnen hier vossenwerende rasters langs de Grecht en de Nieuwkoopse plassen worden ingezet. Daarnaast hebben weidevogels in Zegveld tamelijk veel last van predatie door ooievaars, waar weinig tegen te doen is. De verwachting is dat de aantallen hier licht afnemen (2% per jaar), maar langzamer dan de landelijke trend (5% per jaar), wat leidt tot een populatie van 111 paar.

6b. Reservaat Kadelen van Natuurmonumenten

De Kadelen is een reservaat van Natuurmonumenten. Het is een onderdeel van een veel groter gebied in Zuid-Holland, dat binnenkort heringericht wordt. Ook de Utrechtse kadelen worden dan verbeterd en ingericht voor hooiland en weidevogelgrasland (dit is nu nog kruiden- en faunairijk grasland). Er zit nu nog een onderbemaling die verwijderd gaat worden (kosten € 4.000). Er broedt op dit moment welgeteld één paar grutto's. We verwachten dat dit toeneemt naar circa 15 paar.

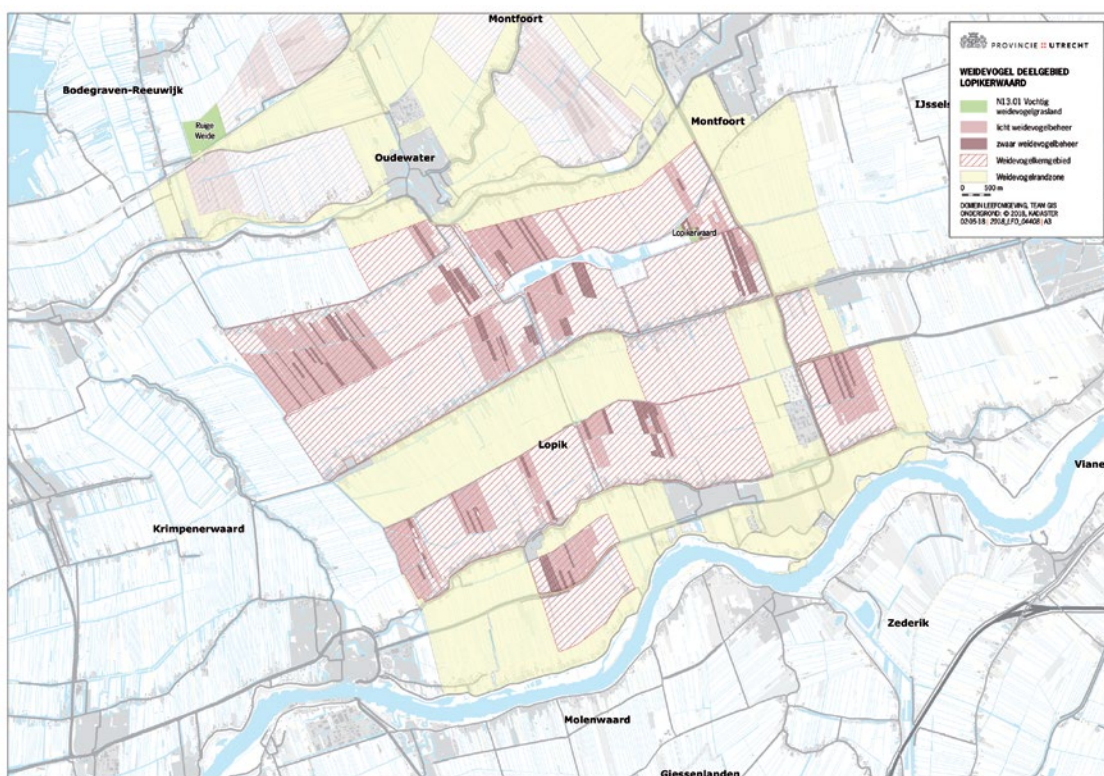
7. RIJN EN GOUWE WIERICKE

7a. Rijn en Gouwe Wiericke - agrarisch

In het agrarische deel van RGW broedt 37 paar grutto's. De dichtheid is 9,2. In een aantal delen is de deelnamebereidheid hoog, maar op forse oppervlakte is geen deelname aan het ANLb. Er ligt voldoende zwaar beheer. Hopelijk gaan er met het extra POP-geld aanvullende inrichtingsmaatregelen plaats vinden en het gebruik van drones toenemen. De verwachting is dat de aantallen hier licht afnemen (2% per jaar), maar langzamer dan de landelijke trend (5% per jaar), wat leidt tot een populatie van 33 paar.

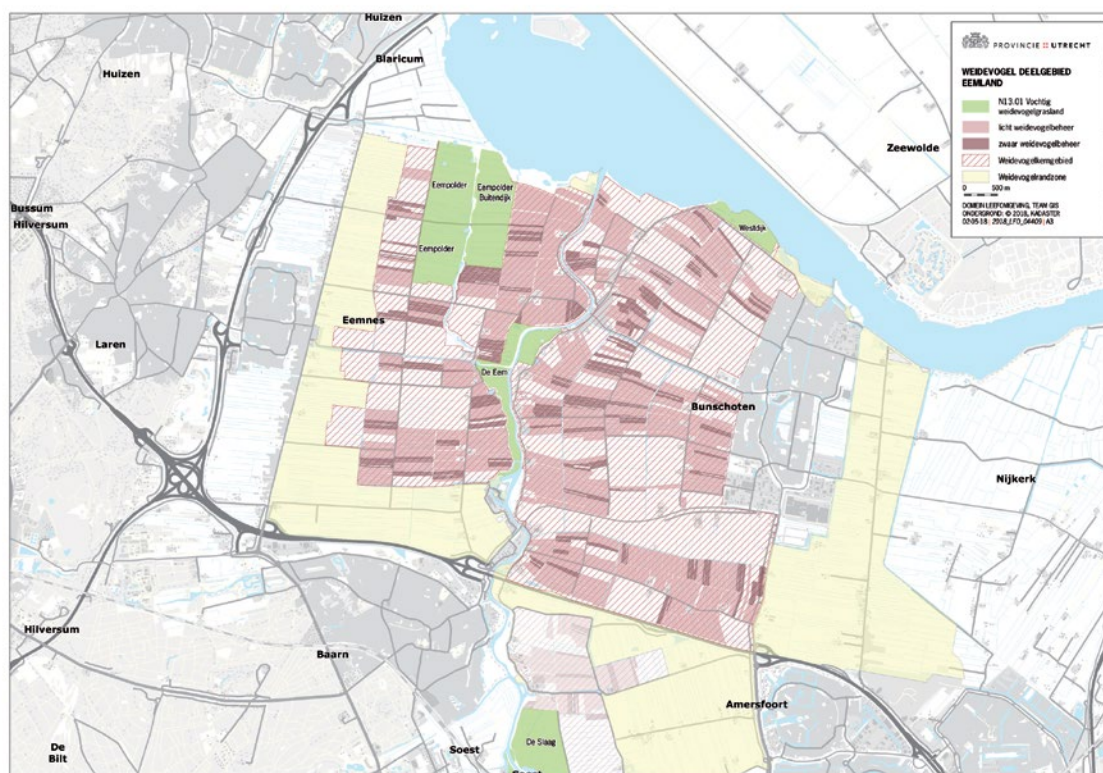
7b. Reservaat Ruige weide van SBB

Dit betreft een klein reservaat ten zuiden van Driebruggen van circa 40 ha. Er broedt 16 paar grutto's wat overeenkomt met een dichtheid van ongeveer 20. Er zullen geen inrichtingsmaatregelen plaats vinden. De verwachting is dat het huidige aantal gehandhaafd blijft en niet verder zal toenemen.

8. LOPIKERWAARD

De Lopikerwaard is een groot gebied waar in het verleden heel veel weidevogels broedden. In de jaren negentig van de vorige eeuw broedden hier nog zo'n drie tot vier duizend paar grutto's, wat overeenkomt met het dubbele van de huidige doelstelling voor de hele provincie! Nu broeden hier nog 323 paar grutto's. De reden van de sterke achteruitgang in de afgelopen 25 jaar – meer dan 9% per jaar – is de waterstandsverlaging en de intensivering van het agrarisch grondgebruik. Ook de deelnamebereidheid verschilt aanzienlijk per gebied: in sommige gebieden is de deelname vlakdekkend, in andere delen doet geen enkele agrariër mee. In de gebieden waar meegedaan wordt aan het ANLb ligt voldoende zwaar beheer. Er zullen enkele extra inrichtingsmaatregelen plaats vinden door met pompen het water lokaal op te zetten. Deze projecten zijn noodzakelijk om de weidevogels in de Lopikerwaard te behouden. Waar dit niet gebeurt, zal de achteruitgang verder doorgaan. Deze lokale projecten kunnen niet voorkomen dat de stand vermoedelijk met 5% per jaar vermindert. Dit komt overeen met een populatie van 240 exemplaren in 2023.

9. EEMLAND

9a. Eemland – agrarisch

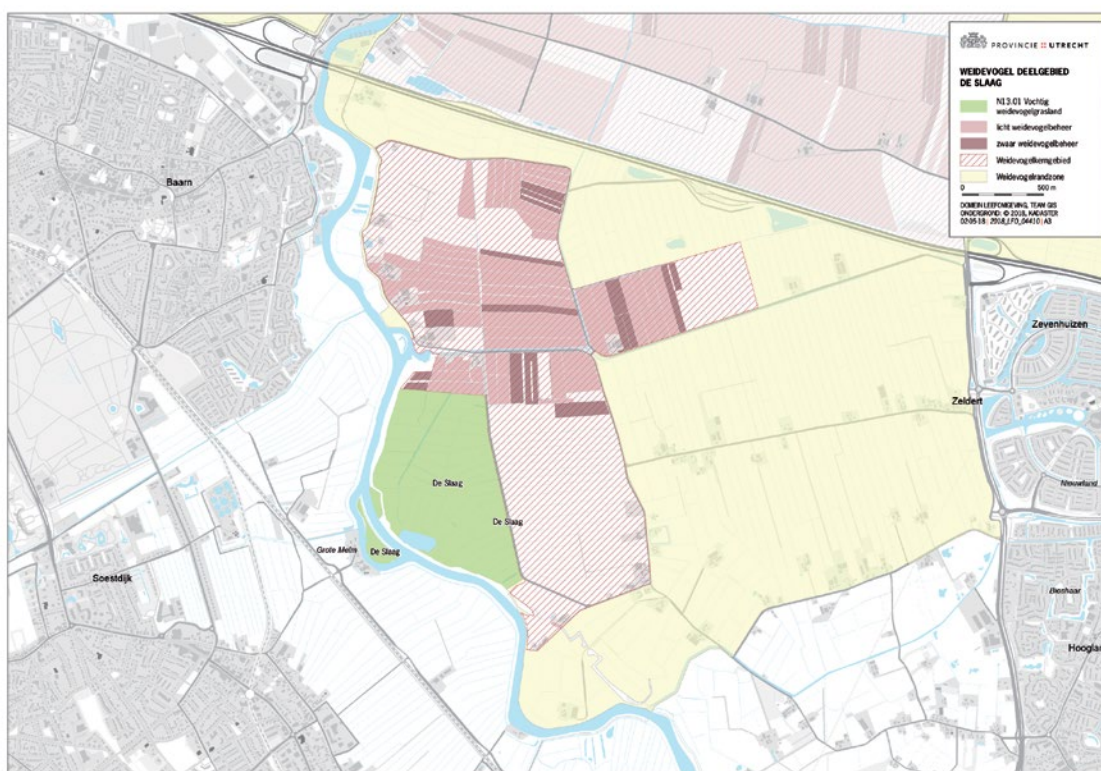
In het agrarische gedeelte van Eemland broeden 307 paar grutto's. De dichtheid is 10. De deelnamebereidheid is hoog – met 46% het hoogste percentage in een groot gebied. Er ligt voldoende zwaar beheer. Een reden hiervoor is dat het collectief een ingenieus vergoedingssysteem heeft geïntroduceerd, waarbij boeren met veel zwaar beheer, procentueel meer beloond worden. In de afgelopen periode zijn op een groot aantal locaties plasdrassen aangelegd. Er zullen extra inrichtingsmaatregelen in de kernrandzone plaats vinden, waaronder 10 extra plasdras-pompen. Ook zal geïntensiveerd worden op het predatiebeheer door het plaatsen van extra vangkooien en extra bestrijding van vossen. De verwachting is dat, mede door de succesvolle aanleg van een aantal plasdrassen het huidige aantal iets toeneemt naar 325 paar.

9b. Reservaat Noordpolder te Veld van Natuurmonumenten

In het reservaat van Eemland broedt circa 250 (dit betreft 2016, toen in april veel legsel verloren gingen door een hagelbui midden april, de jaren ervoor broedde er ca. 300-330) paar grutto's. Dit is een dichtheid van 109 en hiermee behoort het reservaat tot een van de beste weidevogelgebieden van Nederland. In het reservaat heeft in het verleden een aantal succesvolle inrichtingsmaatregelen plaatsgevonden. Op dit moment zijn de extra inrichtingsmaatregelen beperkt tot de aanschaf van een nieuwe pomp (€ 15.000) voor het realiseren van plasdras. We verwachten dat het aantal grutto's gelijk blijft op circa 275 paar.

9c. Maatpolder buitendijks – uitbreiding van het reservaat

Daarnaast willen we een buitendijks gebied toevoegen aan het huidige reservaat. Het betreft de Maatpolder-Buitendijks, waarvan de grond in bezit is van Natuurmonumenten en in beheer is als kruiden- en faunairijk grasland. Het kan in de toekomst functioneren als broedlocatie voor grutto en kempshaan. De inrichtingskosten hiervan betreffen € 60.000 voor het afvlakken van de oevers en het aanschaffen van pompen. Het aantal grutto's dat hier gaat broeden schatten we in op 15.

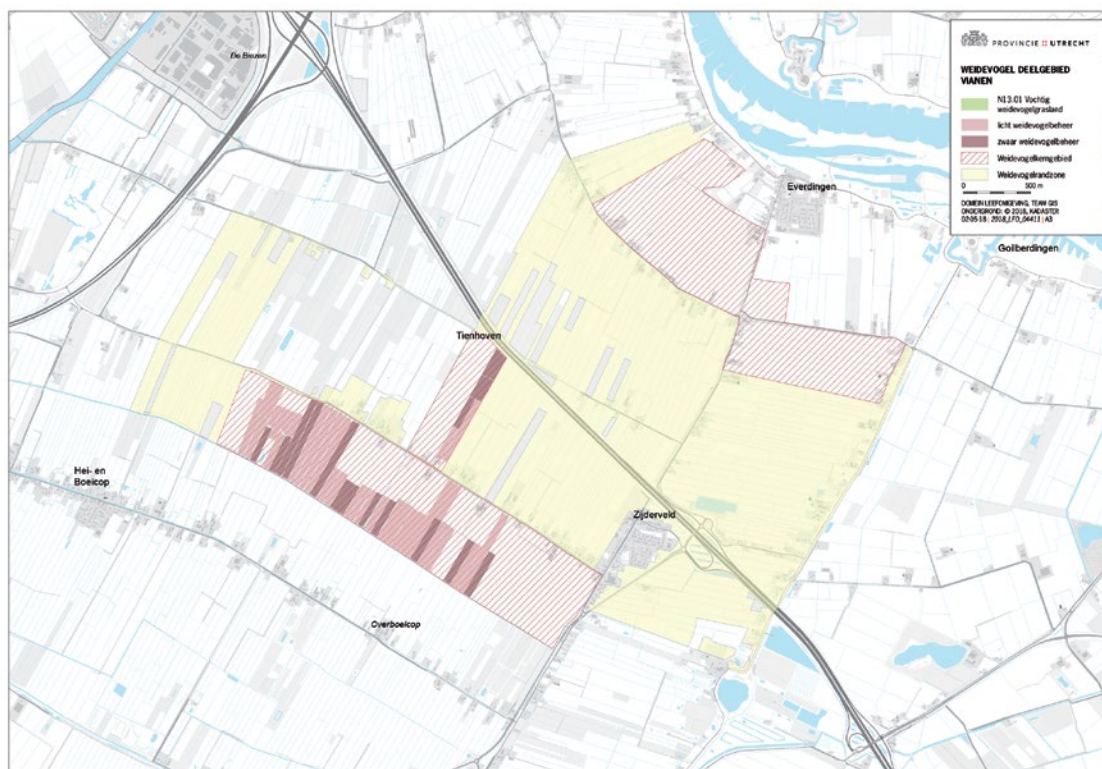
10. DE SLAAG

10a. De Slaag - agrarisch

In het agrarisch gebied van De Slaag broedt 14 paar grutto's. De dichtheid is minder dan 4, wat te weinig is. De deelnamebereidheid is redelijk en er ligt voldoende zwaar beheer. Voor extra inrichtingsmaatregelen verwachten we een vergelijkbare inzet van het collectief als in Eemland. We verwachten dat de huidige aantallen gehandhaafd blijven.

10b. Reservaat De Slaag van Natuurmonumenten

In het weidevogelreservaat van Natuurmonumenten 'De Slaag' broeden 87 paar grutto's. Dit komt overeen met een dichtheid van 118, wat verassend hoog is. We verwachten dat dit aantal stabiel is.

11. VIANEN

In Vianen broeden in twee gescheiden gebieden 14 paar grutto's, wat overeen komt met een dichtheid van 6,1. Hopelijk gaan er met het extra POP-geld aanvullende inrichtingsmaatregelen plaats vinden en het gebruik van drones toenemen. We verwachten hier een matige afname van 2% per jaar, wat overeenkomt met 12 paar in 2023.

12. OVERIGE GEBIEDEN

Naast het agrarische weidevogelkerngebied en de weidevogelreservaten broeden er nog grutto's op andere locaties, zoals in sommige schraallanden en de uiterwaarden. Vooral in Groot Mijdrecht Oost broedt op dit moment nog zo'n 50 paar. Ook zijn grutto's nog in lage dichtheden aanwezig in het agrarisch gebied buiten het weidevogelkerngebied.

Verwachting aantal in 2023

Op basis van de inventarisatie van de afzonderlijke deelgebieden, verwachten we dat in 2023 nog circa 1800 paar grutto's in Utrecht broedt. Dat is min of meer een stabilisatie ten opzichte van 2016 en de huidige achteruitgang is gestopt. Echter, de aantallen in het agrarisch gebied nemen nog steeds af – zij het minder snel – van een ruime 1300 naar een krappe 1200 paar. In de reservaten nemen, mede dankzij de inrichtingsmaatregelen, de aantallen toe: van minder dan 500 naar iets meer dan 600.

Gebied	Aantal 2016 Agrarisch	Aantal 2016 Reservaat	Verwacht aantal 2023 Agrarisch	Verwacht aantal 2023 Reservaat
De Venen Noordwest	42	10	42	20
Mijdrecht Noord	168	10	170	20
Wilnis en Mijdrechtse Bovenlanden	114	32	88	85
Demmerik en Donkereind	30	15	40	40
Kockengen-Kamerik	122		122	
Zegveld	125	1	111	10
Rijn, Gouwe en Wiericke	37	16	33	16
Lopikerwaard	323		240	
Eemland	307	250	325	290
De Slaag	14	87	14	87
Vianen	14		12	
Overige gebieden	20	53	20	53
Totaal	1.316	474	1.217	621
		1.790		1.838

Tabel 3. Aantal broedparen grutto's in 2016 en 2023 (schatting op basis van expert-judgement) in het agrarisch gebied en de reservaten per deelgebied.

LITERATUUR

Melman, Th. C. P. & H. Sierdsema (2017). Weidevogelscenario's: mogelijkheden voor aanpak van verbetering van de weidevogelstand in Nederland. Wageningen Environmental Research (WUR).

Provincie Utrecht (2012). Weidevogelvisie Provincie Utrecht.

Provincie Utrecht (2017). Rapportage Natuur.

Slaterus, R. (2016). Weidevogels in het weidevogelkerngebied in de provincie Utrecht in 2016. Sovon rapport 2016/35. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Terlouw, R.J.S. (2017). Kwaliteitsbeoordeling en optimaliseringsmogelijkheden NNN-gebieden met beheertype N13.01 Vochtig weidevogelgrasland in de provincie Utrecht.

